

arkiset kuvat

Milka Elo

LAB-AMMATTIKORKEAKOULU

Medianomi (AMK)
Graafinen suunnittelu

Syksy 2021

Milka Elo

Opinnäytetyö

Kuvituskonseptin suunnittelu

LAB-AMMATTIKORKEAKOULU

Medianomi (AMK)

Graafinen suunnittelu

Syksy 2021

Ohjaaja: Kaisa Leka

Tiivistelmä

Opinnäytetyön aiheena oli luoda samaistuttava kuvituskonsepti lasten kuvakirjalle. Päämääränä oli selvittää, millaisia keinoja kuvittaja voi hyödyntää kuvatessaan arkea ja sen hankaluuksia. Projektin lähtökohtana oli aikaisempi koulu-työ, josta puuttui tunne ajasta ja paikasta. Tavoitteena oli luoda vanha idea uudelleen opinnäyteprosessin tutkimuksellisessa osuudessa opituilla tiedoilla. Opinnäytetyössä toteutettiin neljä kuvitusta Adobe Photoshopilla.

Työn teoriaosuudessa tutkittiin, millaiset elementit tekevät kuvituksista samaistuttavia ja kuinka kuvakirjat käsittelevät vaikeita aiheita, kuten tunne-elämän kuohuja tai läheisen menetystä. Tietoa etsittiin pääasiassa painetuista lähteistä ja lasten kuvakirjoista.

Työstä opittiin, etteivät tunnistettavuus ja samaistuttavuus kulje aina käsi kädessä. Ikoniset design-esineet luovat kuvituksiin suomalaista tunnelmaa, mutteivät todellisuudessa kuulu joka kodin varustukseen. Esimerkkien löytäminen arjen hankaluuksista selviämiseen on tärkeää lapsen tunne-elämän kehitykselle. Ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa käsitellä vaikeita aiheita, mutta päätarkoitus on saada aikaan keskustelua. Lasten kuvakirjoilla on tärkeä rooli kasvattajien tukena kaikkialla maailmassa.

Avainsanat: kuvituskonsepti, kuvittaminen, lastenkirja

Abstract

The subject of this thesis was to create an illustration concept for a relatable children's picture book. The goal was to research which ways an illustrator can utilize for portraying everyday life and its hardships. The starting point of the project was an earlier school project lacking a sense of time and place. The aim was to recreate an old idea using skills learned during the theoretical part of the thesis project and to add a Finnish point of view to the work. Four illustrations were created by using Adobe Photoshop.

The theoretical part of this thesis examines which elements make illustrations relatable and how picture books can deal with sensitive subjects such as emotional difficulties or the loss of loved one. Information was searched mainly from printed media and children's picture books.

The conclusion of the project was that recognizable and relatable are not always the same thing. Iconic design objects give the illustrations a Finnish mood but aren't actually found in every home. It is important for children's emotional development to find examples of going through everyday life's hardships. There is no one proven way to illustrate sensitive topics, but the main goal is to create a conversation. Children's picture books have an important role supporting caregivers everywhere.

Keywords: illustration concept, illustration, children's book

Sisältö

Johdanto

1.1 Mitä?	07
1.2 Miksi?	07
1.3 Tutkimuskysymykset	08

Arki

2.1 Aika ja paikka	10
2.2 Valituksesta samaistumiseen	11
2.3 Samaistuskirjan nykyaika	13

Vaikeat aiheet

3.1 Vaikeat aiheet, vaikeat vanhemmat	20
3.2 Käsittelytapoja	22

Kuvituskonseptin suunnittelu

4.1 Perusidean hiominen	29
4.2 Kuvitustyyli	32
4.3 Aiheiden valinta ja lorumuoto	34
4.4 Kuvitusprosessi	36

Kuvituskonsepti

42

Yhteenveto

6.1 Arviointi	49
6.2 Syventäminen	50

Lähteet

51

johdanto

1.1 Mitä?

Tämä opinnäytetyö käsittelee arkista lastenkirjallisuutta ja kuvituskonseptin luomisprosessia. Tavoitteeni on tehdä neljä aukeamakuva kirjalle, joka keskittyy arjen pieniin ärsytyksiin ja esittelee kuvitteellisia olentoja näiden ilmiöiden takana. Kuvituksen tarkoitus on näyttää suomalaista kotia sisältä käsin ja keventää huumorin keinoin arjen kaoottisuuden aiheuttamaa harmistusta. Kuvakirja on ensisijaisesti leikki-ikäisille, mutta sen tavoite on myös viihdyttää lapsensa kanssa lukevaa vanhempaa.

1.2 Miksi?

Valitsin kuvituskonseptin opinnäytetyöni aiheeksi, koska kuvakirjat ovat tuoneet minulle valtavasti iloa. Erityistä hilpeyttä ovat herättäneet pienten olentojen etsiminen, omaa kotiympäristöä muistuttavat kuvitukset ja lasten epäsovinnainen huumorintaju. Vanhojen aittojen keskellä kasvanee esimerkiksi Mauri Kunnaksen Koiramäen (1996) maisemat herättävät minussa mukavia tuttuuden tunteita, joihin haluaisin perehtyä tarkemmin opinnäytetyöni taustoituksessa. Millaiset elementit ovat tuttuja suomalaiselle nykylapselle, ja miltä nämä asiat voisivat näyttää kuvakirjan sivuilla? Entä millaista osaa lasten kuvakirjallisuus näyttelee, kun käsiteltävänä on arjen vähemmän miellyttävä puoli?

Käsittelin arjen hankaluuksia kuva-artesaaniopintojeni lopputyössä ja haluaisin nyt palata vanhan idean äärelle paremman tietotaidon kera. Kirjan aihe juontaa juurensa tapaan syyttää tuntematonta osapuolta kodissa vallitsevasta epäjärjestyksestä. Kun joku on jälleen kerran jättänyt vessapaperirullan vaihtamatta tai sullonut roskapöntön liian täyteen, kaikki nyökyttelevät paheksuvasti rikospaikalla ja toteavat ettei tuo kummallinen luonnonilmiö varmaankaan iske toiste. Muutaman päivän päästä joku on kuitenkin jälleen jättänyt likaiset sukat keskelle lattiaa tai voirasian pöy-

KUVA 1. Koiramäessä nähdään paljon perinteisiä aittoja (Kunnas 1996)

dälle, eikä syyllistä löydy mailta eikä halmeilta. Toisissa kodeissa joku on täysi mysteeri, toisissa tuo sotkuinen olento on saanut Kotitontun kaltaisia lempinimiä. Monia syyllisen puuttuminen ärsyttää, mutta minusta tapa on varsin kätevä. Omista ärsytyksen aiheista voi huomauttaa ihmetellen, kohdistamatta harmistustaan varsinaisesti kenellekään. Syyllinen puolestaan tuntee hiljaisen piston sydämessään ja on jatkossa huomaavaisempi asuinkumppaneitaan kohtaan.

1.3 Tutkimuskysymykset

Keskityn työni taustoituksessa arkeen ja sen nurjaan puoleen. Tavoitteenani on tutkia miten ja miksi arkea on käsitelty lastenkirjoissa, millaiset asiat kuuluvat suomalaiseen arkeen ja millaiset keinot helpottavat epämukavien asioiden käsittelyä.

**Kuinka kuvittaa tunnistettavasti suomalaista arkea
2020-luvulla?**

**Kuinka kuvittaa epämiellyttävästä aiheesta
helpommin lähestyttävä?**

arki

marjaherkku väen mukainen,
juuret metsän perukoilla,
pellon pielessä perijuuret,
vaatimaton, nöyrä muoto,
silkkaa suloa sisältä!

mehu-
maija

Suoma-
laiset
juovat
paljon
kahvia.

pirttipöytä

"Kiitoksia oikein
meidät kylään!" T
"Tulettehan pian
hyvästelee.

2.1 Aika ja paikka

Aloitin opinnäytetyöni suunnitteluprosessin tutustumalla kotiympäristöön sijoittuviin lastenkirjoihin. Päämääräni oli kartoittaa itseäni miellyttäviä kuvitustyyliä, mutta tulini samalla törmänneeksi kiinnostavaan seikkaan arjen kuvaamisessa. Toisissa kirjoissa koti näyttyy geneerisenä taustana hahmojen kommelluksille. Vaikka kuvitukset ovat itsessään hauskoja, ovat ne tietyllä tavalla myös irrallisia maailmasta, jossa elämme. Huonekalut näyttävät siltä miltä huonekalujen voi yleisesti olettaakin näyttävän ja taulussa saattaa riippua isoäidin kuva, mutta mikään kuvituksessa ei välttämättä viittaa maailmaan tarinan julkaisuhetkellä.

Aikaan ja paikkaan sitoutumattomilla lastenkirjoilla on omat, kiistämättömät etunsa. Lastenkirjallisuutta tutkivan Marja Suojalan (2001, 30) mukaan satu- ja fantasiakirjojen on helpompi nousta ja jäädä klassikoiksi kuin niiden teosten, jotka kietoutuvat tiukasti julkaisuhetkeensä. Ajaton lastenkirja jatkaa lukijansa koskettamista ympäristön muuttumisesta huolimatta, kun taas aikaan sidonnainen saattaa vuosien vieressä menettää osan samaistumisista.

Pohtiessani asiaa tarkemmin ymmärsin olevani paljon kiinnostuneempi aikaan ja paikkaan sidonnaisista lastenkirjoista. Tuttujen rakennusten, esineiden ja huonekalujen löytäminen herättää minussa iloa, jota en osaa selittää millään muulla kuin samaistumisen tunteella. Omaan elämään kuuluvien yksityiskohtien huomaaminen puhuttelee katsojaa henkilökohtaisesti ja juuri siksi kohderyhmän rajaaminen tämän päivän suomalaislapsen tuntui luontevammalta ratkaisulta kuin teoksen pitkäikäisyyden tavoittelu.

KUVA 2. Tatu ja Patu -kirjoissa on runsaasti viitteitä ajasta ja paikasta (Havukainen & Toivonen 2017)

2.2 Valistuksesta samaistumiseen

Jokapäiväistä elämää ei ole aina kuvattu yhtä lapsilähtöisesti kuin nykypäivänä. Jokainen meistä muistaneekin muutaman vanhemman lastenlorun, joiden pääasiallinen tarkoitus tuntuu olleen lähinnä pelotella pienokaiset kuriin. Esimerkiksi Heinrich Hoffmannin Jörö-Jukassa (1845) arkipäiväiset tilanteet eskaloituvat kammottaviksi katastrofeiksi lasten tottelemattomuuden takia. Tulitikuilla leikkivä Laura palaa tuhkaksi ja peukalooaan kielloista huolimatta imevä Pekka joutuu räätälin saksien julmaan käsittelyyn. Arkisten tilanteiden kuvauksessa keskitytään vanhempien kannalta kaikista tärkeimpään asiaan: lasten tottelevaisuuteen.

Lastenkirjallisuus on aina ollut pitkälti didaktiikan, eli opetusopin ohjaamaa. Etenkin 1800-luvulla lastenkirjat nähtiin tärkeinä kanavina kunnollisten elämänarvojen välittämiseen, eikä paatoksellinen valistus ollut lainkaan epätavallista. Arjen ongelmia selvittävät sankarilapset yleistyivät lastenkirjallisuudessa vasta 1900-luvulla, kun lapsipsykologia alkoi tunnistamaan lapsena opittujen ratkaisumallien heijastumisen aikuisuuteen. (Heikkilä-Halttunen 2010, 28–29.)

KUVA 3. Laura palaa tuhkaksi uhmattuaan aikuisia (Hoffman 1845)

KUVA 4. Minttu päättää auttaa vanhempiaan kotitöissä (Harjanne 1990)

Samaistuskirjoista alettiin puhumaan 1970-luvun kaupungistumisen myötä, kun yhteiskunnallisten muutosten katsottiin iskevän raskaimmin juuri lapsiin. Vihreiden takapihojen vaihtuminen tynkeisiin betonilähiöihin, töissä kiirehtivät vanhemmat ja tiedotusvälineiden informaatiotulva nähtiin uhkana, johon lastenkirjallisuuden oli pikimmiten otettava kantaa. Samaistuskirjoista puhuttaessa tarkoitetaan kirjoja, joissa lapsi esitetään aktiivisena toimijana omassa arkisessa ympäristössään. Samaistuskirjoissa elämäntaitoja saatetaan opetella niin päiväkodissa, takapihalla kuin oman olohuoneen turvassa. Näissä mikromaailmoiksi kutsutuissa rajatuissa ympäristöissä lapsi opettelee ongelmanratkaisukykyä ja taitoja, joita tämä tarvitsee kasvaessaan aikuiseksi yhteiskunnan jäseneksi. (Heikkilä-Haltonen 2010, 42–49.)

Arjen kuvaukset liittyvät usein lapsuuden virstanpylväisiin kuten sisaruksen syntymään, koulun aloittamiseen tai uuden taidon oppimiseen. Esimerkiksi Maikki Harjanteen Minttu-kirjoissa (Kuva 4) seikkaillaan hyvin jokapäiväisten tapahtumien parissa. Lapset ovat päässeet tutustumaan kirjasarjan kautta muun muassa kotitöissä auttamiseen, lääkärisäkäymiseen ja lemmikin hoitamiseen.

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden tutkija Päivi Heikkilä-Haltonen (2010, 54) kommentoi seuraavasti Maikki Harjanteen otetta lastenkirjojen tekemiseen:

”Harjanne on pitänyt kuvakirjantekijänä lähtökohtanaan vakaumusta siitä, että myös lapsilla on aikuisten tavoin tarve kerrata aiempia kokemuksiaan, eli halu lukea realistisia kertomuksia arkipäiväisistä tapahtumista. Hänen mielestään lapsi on ensin totutettava ja tutustettava oman lähipiiriinsä elämään ja todellisuuteen – vasta tämän jälkeen lapsi on kypsä vastaanottamaan satujen noitia ja menninkäisiä.”

2.3 Samaistuskirjan nykyaika

Lastenkirjat heijastavat aina omaa aikaansa ja niin on myös samaistuskirjojen laita. Nykyaikaisissa arkikirjoissa käsitellään yhä lapsuuden tuttuja virstapylväitä, joiden rinnalla puidaan yhteiskuntaa puhututtavia, ajankohtaisia aiheita. Esimerkiksi Terhi Kankaan ja Anna Aallon kirjassa Helga ja Helmeri ilmastoagentteina (2021) ilmastoahdistusta potevat lapset pohtivat keinoja vaikuttaa maapallon tilanteeseen. Timo Parvelan kirja Ella ja kaverit etäkoulussa (2021) sen sijaan pureutuu huumorin keinoin kolmasluokkalaisten elämän muuttumiseen alkavan koronapandemian myötä. Nykyaikaisessa samaistuskirjassa kertoja onkin pitkälti siirtynyt kaikkitietävästä sanelusta lapsen rinnalle (Heinonen 1990, 63–64).

Heikkilä-Halttusen (2010, 278–279) mukaan 2000-luvun arkinen kuvakirjallisuus eroaa 1970-luvun vastineista etenkin tavalla, jolla se kuvaa maailman vaikeuksia. Siinä missä 1970-luvun ongelmarealismilla oli tapana sysätä vastuu maailman pelastamisesta lasten harteille, on 2000-luvun kirjoissa paljon toteavampi sävy. Maailma näyttäytyy vähemmän mustavalkoisena paikkana ja lasten käsittelykykyyn luotetaan yhä enemmän ja yhä raskaammiksi koettujen teemojen parissa.

Huomasin tutkimusaineistoa kerätessäni, miten vaikeaa on loppujen lopuksi erottaa arjen kuvaaminen ja ongelmarealismi toisistaan. Arkea käsittelevissä kuvakirjoissa juoni usein rakentuu juuri ongelman ja sen ratkaisun löytymisen ympärille. Päätin käsitellä arjen ongelmia tarkemmin tutkimukseni seuraavassa vaiheessa ja valita tämän osion tutkimuskohteiksi 2000-luvun kuvakirjoja, jotka kuvaavat mielestäni tunnistettavasti suomalaista kotia.

KUVA 5. Koronaviruksen vaikutus koulunkäyntiin kauhistuttaa Ellaa (Parvela 2021)

KUVA 6. Lapset leikkivät tuttujen kuosien ympäröimänä (Simola 2016)

Ensimmäisenä huomioni kiinnittivät kirjat, joissa käytetään runsaasti skandinaavisia design-huonekaluja ja -kuoseja. Esimerkiksi Leea Simolan kirjassa *Siri ja vedenpaisumus* (2016) on nähtävissä useita sisustustrendejä aina kuormalavasta tehdystä sohvapöydästä Marimekon ja Finlaysonin klassikkoprintteihin. Lasten hurjista mielikuvitusleikeistä huolimatta koti pysyy siistinä ja sisustuslehtimäisen kauniina (Kuva 6.) Paola ja Pirjo Suhosen kirjassa *Erikoiskoira Affe – kevätretki kaupungilla* (2016) sen sijaan yleisvaikutelma kodista on eletymän näköinen tavarantaljouksineen, mutta yhä kyllästetty lukuisilla trendikkäillä sisustusesineillä (Kuva 7.)

Pohtiessani suomalaisuuden näkymistä omassa kuvitus-konseptissani, harkitsin itsekkin ratkaisuksi juuri tunnistettavien merkkien näyttäytymistä kodin sisustuksessa. Miettiessäni tarkemmin tuttavieni koteja, ymmärsin kuitenkin huoliteltujen unelmakotien olevan kaukana valtaosan arjesta. Haluaisin tuoda omassa konseptissani suomalaisuutta esille enemmän yleisillä kuin trendikkäillä kodin elementeillä.

Tässä on Arttu ja tässä on Kerttu. Kerttu on Artun sisko ja Arttu on Kertun veli. He ovat kaksosia. Arttu on neljä vuotta, mikä tarkoittaa, että myös Kerttu on neljä vuotta.

Kerttu pitää kitaroista, jogurttiherkuista, hämähäkeistä ja riehupaviaanitanssista.

Arttu tykkää vesiväreillä maalaamisesta, mehujäätelöstä, savannin eläimistä ja nukkekodeista.

KUVA 7. Lastenhuoneesta voi löytää runsaasti tuttuja tavaroita (Suhonen 2016)

Aino Havukaisen ja Sami Toivosen kirjassa *Tatun ja Patun päivitetty Suomi* (2017) kuvataan suomalaista arkea tavalla, joka vastaa enemmän omaa tavoitettani. Ajan ja paikan voi päätellä brändien etsimisen lisäksi kuvituksessa esiintyvän perheen tavoista. Kengät otetaan eteisessä jalasta, villasukat ovat päätyneet pitkin lattiaa ja esimerkiksi kännykän laturi lojuu pöydällä. Naulakossa riippuu takin lisäksi myös heijastin, kainalosauvat ja verkkahousut, eikä sykemittarikaan tunnu löytäneen oikeaa paikkaansa (Kuva 8.)

Kuvitus koostuu lukuisista niin jokapäiväisistä yksityiskohdista, ettei niitä välttämättä arjessa huomaakaan ja kuitenkin juuri nuo yksityiskohdat tekevät kuvasta samaistuttavan. Toivon pystyväni välittämään omaan kuvituskonseptiini edes hieman samaa arkista, mutta hilpeää tunnelmaa.

KUVA 8. Tatu ja Patu tutustuvat suomalaisiin koteihin (Havukainen & Toivonen 2017)

Venla, Tatu ja Patu kävelevät ylös portaita. Venlan talossa asuu monenlaisia perheitä. "Vielä yksi kerros", Venla ilmoittaa.

Peltosen-Keskisen perhe on uusperhe. Tapiolla ja Niinalla on yhteensä kolme lasta: Patrik, Anni ja Liina.

"Ettei vaan täällä rappukäytävässä tuoksuisi mustikkapiirakkaa?" Tatu kuiskaa Patulle. "Tuleekohan se tuoksu Virtasilta?"

Samatar Abtidoon ja Hibo Geelle ovat muuttaneet Suomeen Somaliasta. He ovat nykyään Suomen kansalaisia. Isoäiti Hodan auttaa usein lasten - Rayson, Sugan ja Simanin - hoidossa.

Ingrid ja Tomas Lagerlöf ovat aviopari. He ovat eläkkeellä.

Leena Aaltonen on yksinhuoltaja. Hänen tyttärensä Minni on neljä vuotta vanha.

Henri Jokinen on 40-vuotias myyntipäällikkö. Hän asuu yksin.

Ville Ylitalo ja Jessica Ketola ovat asuneet yhdessä kaksi kuukautta. He ovat avopari. Ville ja Jessica ovat opiskelijoita.

KUVA 9. Tatun ja Patun päivitetty Suomi pitää sisällään lukuisia kuvauksia erilaisista kodeista (Havukainen & Toivonen 2017)

KUVA 10. Nalleperhe odottaa perheenlisäystä kirjassa Itä-Borneo (Ahtinen & Vuorinen 2016)

Tuttuuden tunne ei välttämättä vaadi Tatun ja Patun kaltaista kiireistä ja hyvin yksityiskohtaista kuvitusta. Esimerkiksi Lauri Ahtisen ja Anna-Sofia Vuorisen Itä-Borneossa (2016) on onnistuttu kuvaamaan vähäeleisesti, mutta tunnistettavasti pohjoismaista kotia. Skandinaavista tyyliä on nähtävissä niin huonekaluissa, muutamissa tutuissa kuoseissa kuin hahmojen pukeutumisessakin (Kuva 10.)

vaikeat aiheet

3.1 Vaikeat aiheet, vaikeat vanhemmat

Kirjoittaessani lastenkirjallisuuden vaikeista aiheista, tarkoitin yleisesti epämiellyttäviä ja haastavia asioita, joihin myös lapset väistämättä törmäävät. Vaikeita aiheita löytyy lastenkirjallisuudesta laidasta laitaan. Tarjontaa löytyy hyvinkin arkipäiväisen mielipahan käsittelyyn kuten uhmaikään, sisaruskateuteen ja lempilelun katoamiseen, mutta myös raskaampiin tapahtumiin kuten koulukiusaamiseen, väkivaltaan ja vanhemman kuolemaan. Vaikeita aiheita käsittelevillä kuvakirjoilla on siis syystäkin kysyntää sekä vanhempien että lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten käytössä.

Heikkilä-Halvtusen (2010, 263–266) mukaan vertaistuellana on positiivinen vaikutus lapsen emotionaaliseen kehitykseen. Kuvakirja voi tarjota lapselle samaistumispintaa, auttaa sanoittamaan omia tuntemuksia ja toimia myönteisenä mallina elämän vaikeuksista selviytymiseen. Tämän lisäksi tarina voi rohkaista lasta puhumaan aikuisille tunteistaan ja toimia eräänlaisena keskustelunavaajana. Yhdessä lukeminen hoitaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta, lisää läheisyyden tunnetta ja viestii lapselle aikuisenkin ymmärtävän vaikean tapahtuman herättämiä tunteita.

Esimerkiksi Jani Toivolan kirjoittamassa ja Saara Obelen kuvittamassa kirjassa Poika ja hame (2021) perheen poika ihastuu äitinsä hameeseen ja kokee hämmennystä siitä, miksi vaatekappale herättää muissa niin vahvoja tuntemuksia

(Kuva 11.) Parhaassa tapauksessa kirja auttaa sekä vanhempaa että lasta käsittelemään uutta tilannetta.

Ympäristöään ihmettelevät lapset voivat usein törmätä uusiin asioihin vanhempiaan nopeammin. Siinä missä esimerkiksi monikulttuurisuus ei vielä näy jokaisella työpaikalla, ovat lapset jo ehtineet huomata kaksikieliset päiväkotikaverinsa (Rastas 2013, 10). Vaikka lähestulkoon jokainen vanhempi käyttää älypuhelinia ja sosiaalista mediaa, vallitsee lasten suosimissa sovelluksissa aivan oma keskustelukulttuurinsa. Yhä useampi vanhempi saattaa yllättäen huomata olevansa tilanteessa, jossa lapsen kanssa pitäisi pystyä käsittelemään asioita, joihin ei ole ollut mahdollisuutta tai uskallusta perehtyä vielä itsekään. On onni onnettomuudessa, että juuri lastenkirjoilla on tiiviin olemuksensa takia mahdollisuus reagoida maailman muutoksiin nopeasti.

Mustolan (2014, 178–181) mukaan lastenkirjat nähdään pääasiassa hyvänä apuvälineenä vaikeiden aiheiden käsittelyyn, vaikka aikuisten kokemana epävakavuus saattaa joissain tilanteissa jarruttaa asioiden esille ottamista. Aikuisilla on tapana pitää yllä kuvitteellista muuria aikuisten ja lasten maailman välillä. Romanttisessa lapsuuskäsityksessä lapset ovat viattomia ja onnellisia, eikä heidän toivota havainnoivan aikuisten maailmaan kuuluvia ikävyyksiä. Todellisuudessa vastoinikäymiset ovat osa myös lapsen arkea, ja mie-

likuvan suojeleminen lapsen kustannuksella voi aiheuttaa tarpeetonta lisähämmennystä. Kasvatusalan opiskelijoilta kootuissa tutkimusaineistoissa kyseenalaistetaankin käsitys aikuisista kaiken ymmärtävinä ja hallitsevina olentoina. Myös aikuiset voivat olla epävarmoja ja haavoittuvia, heidän ei ymmärrä kaikkea tai välttämättä edes halua käsitellä vaikeita asioita.

Oma työni ei ole aiheeltaan siitä raskaimmasta päästä, kuoleman ja surun sijaan konseptissa käsitellään lähinnä suuttumuksen tunnetta tilanteissa, joissa kaikki ei menekään putkeen. Marleena Mustolan kirjoitus sai minut miettimään ärsytystä myös vanhemman näkökulmasta. Tavoitteeni on näyttää hupsujen tilanteiden lisäksi myös aikuiset inhimillisessä valossa. Aikuisetkin ovat erehtyväisiä, aikuisetkin väsyvät ja myös aikuiset tekevät virheitä. Työni päällimmäinen tarkoitus on tarjota sekä lapselle että vanhemmalle luonteva reitti siirtyä ärsytyksen kautta huvitukseen syyttelyn, saarnaamisen ja kiukuttelun sijaan. Päämäärä ei ole tukahduttaa ikäviä tunteita vaan käsitellä ne huumorin keinoin ja päästä tunteista yhdessä yli. Omien havaintojeni mukaan juuri negatiivisten tunteiden luonteva käsittely on yksi niistä asioista, joissa meillä suomalaisilla olisi petraamisen varaa.

Roni ei tiedä, mitä tehdä. Pojat tukkivat oviaukon, joten hänen on mahdotonta juosta karkuun. Yksi pojista, Juuso, ryntää sisälle luokkaan. Hän on pitkä ja ilkeän näköinen. Juuso nappaa Ronin repun ja kaataa kaikki tavarat lattialle. Seuraavaksi Juuso lähestyy Ronia. Roni on onnekseen nopea jaloistaan. Hän livahtaa Juuson ohi ja ulos luokasta juuri ennen kuin Juuso ehtii saada hänestä otteen.

Roni juoksee koulun pihalle Juuso ja muut pojat kintereillään. Hänen sydämensä hakkaa PAM-PAM-PAM. Ronista tuntuu, että kaikki tuijottavat häntä ja nauravat. Osa osoittelee sormella ja kuiskii toisilleen. Roni ajattelee, että hänen elämänsä on pilalla, eikä hän voi enää ikinä tulla takaisin kouluun. Äiti suuttuisi, kun kuulis mitä on tapahtunut, eikä Roni varmaan enää koskaan saisi mennä minnekään.

KUVA 11. Muiden negatiivinen reaktio hämmentää Ronia kirjassa Poika ja hame (Toivola & Obele 2021)

3.2 Käsittelytapoja

Vaikeiden aiheiden käsittelytapoja on lukuisia ja ne riippuvat useista eri tekijöistä kuten kohderyhmän iästä, teeman vakavuudesta ja kirjan tavoitteesta. Tiedon lisääminen epämu-kavasta aiheesta lisää lapsen turvallisuudentunnetta etenkin silloin, kun mukana on käytännön esimerkkejä tilanteesta selviytymisestä (Heikkilä-Halttunen 2010, 280.) Muun muas-sa tästä syystä lastenkuvakirjallisuudella on tärkeä rooli kas-vattajien tukena.

Marleena Mustola (2014, 183–189) haastoi tulevia lasten-tarhaopettajia pohtimaan lastenkirjallisuuden keinoja, jotka helpottavat vaikeiden aiheiden esille ottamista. Vastauksissa nousivat esiin etenkin huumori, kirjoitustyyli ja vertausku-vallisuus. Vertauskuvallisuus onkin luultavasti yksi lastenkir-jallisuuden tavallisimmista keinoista esittää epämiellyttäviä tilanteita. Ongelmien etäännyttäminen fantasiamaailmaan puhuvien eläinhahmojen keskelle antaa lukijalle tilaisuuden katsella tilannetta ikään kuin turvassa sen ulkopuolelta.

Näistä havainnoista intoutuneena päätin itsekkin perehtyä erilaisiin vaikeita aiheita käsitteleviin lastenkirjoihin ja tark-kailla, millaisia tavoitteita ja ratkaisuja niistä löydän.

KUVA 12. Vaikeita aiheita käsitteleviä kirjoja
(Elo 2021)

KUVA 13. Sarjakuvamaista kerrontaa kirjasta Puhuminen ei ole minun juttuni! (Robbins 2020)

KUVA 14. Käytännön esimerkki arjesta (Robbins 2020)

Yksi havaitsemistani lähestymiskulmista on puhtaasti informatiivinen. Tällaista esitystapaa suositaan etenkin kuvakirjoissa, joiden aiheena ovat erilaiset terveydelliset tilat, niiden kanssa eläminen tai niihin liittyvät toimenpiteet. Kuvitus on hyvin selkeää ja suorasukaista kun sen ensisijainen tarkoitus on välittää lapselle tietoa. Esimerkiksi Rose Robbinsin kirjassa *Minä ja minun siskoni* (2019) käydään hyvin lempeästi ja ymmärrettävästi läpi millaista on elää autistisen sisaren kanssa. Kirjan jatko-osassa *Puhuminen ei ole minun juttuni!* (2020) samaan aiheeseen paneudutaan autistisen sisron näkökulmasta. Kirja tarjoaa lapselle paitsi ymmärrystä erilaisuutta kohtaan, myös käytännön esimerkkejä yhteisen arjen sujuvampaan kuljettamiseen (Kuva 14.)

Miikka Pörstin ja Anne Vaskon kirja Gorilla (2020) on oivallinen esimerkki vertauskuvien käyttämisestä. Päiväkotia käyvä Eino on herkkä lapsi, joka kaipaa usein tunteenpuuskiinsa aikuisten apua. Kirjan sivuilla Eino hajoaa kirjaimellisesti palasiksi, joita vuoroin vanhemmat, vuoroin muut aikuiset kokoavat saadakseen Einon jälleen toimintakykyiseksi. Aikuiset eivät ymmärrä Einoa ja olo on hankala. Pelottava kiusaaja on kuvattu suureksi raisuksi gorillaksi, joka hajottaa pojan hivin vuoksi. Tarinan edetessä päiväkodista löytyy Einon onneksi yhtä herkästi hajoava ystävä, Väinö. Yhdessä koettuina tunteenpuuskat kyllä tipauttelevat kaksikosta paloja, mutta kaksin on helpompi taas kasata itsensä ja jatkaa elämän kirjosta nauttimista. Kirja antaa lukijalleen sekä samaistumisen kokemuksen Einon kautta että vertaistukea Väinön muodossa.

KUVA 15. Einon tunteenpurkauksia kuvataan palasiksi hajoamisena (Pörsti & Vasko 2020)

KUVA 16. Lapset sopeutuvat arkeen mummon kuoleman jälkeen (Lalli 2021)

Suurin osa tutkimistani uusista kuvakirjoista oli arkisia ja rauhallisia. Yllätyksekseni niinkin raskasta aihetta kuin kuolemaa käsiteltiin kevyesti ja jopa hyväntuulisesti tutkaillen. Maarit Lallin kirjassa *Hymykuopat* (2021) kaksoiset Tiitus ja Tilda ihmettelevät arkea mummon kuoleman jälkeen, jolloin isän hymykuopat katoavat murheen tieltä. Lapset jatkavat tavallisia touhujaan pirteästi väritetyillä sivuilla, esittävät kiperiä kysymyksiä aikuisille ja ihmettelevät harmaana hahmona esiintyvää, kärsivää isää. Hiljalleen elämä taas voittaa, hymykuopat palaavat ja kaikki on niin kuin ennenkin. Kirjan sivuilta huokuu läheisyyden tunne muun muassa lempeästi halailevan äidin muodossa (Kuva 16.) Raskaissa teemoissa aikuisten rooli lämpiminä ja välittävinä hahmoina korostuu. Tällaiset kirjat ovat omiaan vahvistamaan lapsen luottamuksen tunnetta aikuisiin ja arjen normalisoitumiseen surullisten sattumien jälkeen.

Kaikki kuolemaa ja surua käsittelevät kirjat eivät ole seesteisiä ja vanhempien viisautta korostavia. Maria Lassilan kirjassa Eeva ja Harmaakaapu (2020) koti muuttuu harmaasävyiseksi ja uhkaavaksi enon itsemurhan myötä. Aikuiset tiuskivat, käyttäytyivät oudosti, eivätkä pidä tilanteesta mielteliään Eevan kysymyksistä. Surua, lapsen yksinäisyyttä ja painostavaa ilmapiiriä kuvataan hyvin ilmeikkäästi mittasuhteiden liioittelulla, etäisyyksillä leikittelyllä ja tummilla pilvillä, jotka varjostavat surevia aikuisia (Kuva 17.) Lukija voi eläytyä kuvituksiin ja käydä tunteitaan lävitse yhdessä Eevan kanssa. Lopulta tarina ohjaa Eevankin puhumaan aikuiselle, joka pitää huolen siitä, että kaikki järjestyy parhain päin.

KUVA 17. Tarinan painostava ilmapiiri huokuu kuvituksesta kirjassa Eeva ja Harmaakaapu (Lassila 2020)

KUVA 18. Lapsi pohtii katoamisensa seurauksia (Murray Brodin & Hurme 2016)

Joukkoon mahtui myös kirjoja, jotka keskittyvät yhteen ja tiettyyn aiheeseen, joka on syystä tai toisesta saanut lapsen tolaltaan. Tällaisia kirjoja ovat esimerkiksi Kristina Murray Brodin ja Maija Hurmeen kirja *Allt är precis som vanligt* (2016), jossa lapsi kokee olonsa ulkopuoliseksi ja pohtii, mitä vanhemmat tekisivät, jos tämä katoaisi. Haikean sinisävyisessä kirjassa lapsi tutkailee kummituksen kaltaisena hahmona omaa fantasiaansa ja tyydyttää siten luontaisen uteliaisuutensa näinkin pelottavasta aiheesta (Kuva 18.) Tällaiset täsmäkirjat toimivat varmasti myös ennaltaehkäisevinä teoksina.

kuvituskonseptin suunnittelu

KUVA 19 & 20. Vanhassa koulutyössä olennot saavat tietokirjamaisen esittelyn (Elo 2014)

4.1 Perusidean hiominen

Kuvituskonseptini lähti liikkeelle vanhasta koulutyöstä, jota halusin jatkajalostaa Muotoiluinstituutissa oppimieni taitojen avulla. Lähtökohtana oli pieni kuvakirja, jossa perhe yrittää parhaansa mukaan tehdä lähtöä arkisten pikkupulmien keskellä. Kirjassa on muutamia huoneaukeamia, joissa perhe seikkailee. Pääasiassa teos koostuu kuitenkin kuvituksista, joissa esitellään olentoja arjen kaaoksen takana. Ihmishahmot eivät juuri puhu yksittäisten huudahdusten lisäksi ja olennot esitellään tietokirjamaisesti kuvaillen (Kuva 19 & 20.) Kirja alkaa perheen heräämisestä ja päättyy ulko-ovelle, jossa perhe yhteisvoimin ihmettelee lähtemisen vaikeutta.

Tutkimuskysymykset auttoivat hahmottamaan työn kehityskohteita jo suunnittelun alkuvaiheilla. Aion keskittyä kodin kuvaamisessa tunnistettavaan aikaan ja paikkaan, eli 2000-luvun suomalaiskotiin. Päämääräni on kuvata tymeää ja sotkuista arkea mahdollisimman kepeästi, hyödyntäen samalla tutkimissani kirjoissa havaitsemiani keinoja. Aion muun muassa vaihtaa perheen huudahdukset ja olentojen tietokirjamaisen esittelyn lorupareihin. Koko kirjan rakennetta ajatellen tarina alkaisi ja loppuisi samalla tavalla, mutta perheenjäsenet esiintyisivät kuvituksissa aivan yhtä paljon kuin kuvitteelliset olennotkin.

Tarina: Lapsiperhe yrittää parhaansa mukaan suorittaa aamurutiinejaan lähteäkseen päivän menoihin. Mikään ei kuitenkaan tunnu menevän putkeen ja jokaisesta huoneesta löytyy pieniä ärsytyksenaiheita. Pikkupulmien takana on kuvitteellisia olentoja, joita kirja esittelee.

Tavoite: Lukijan viihdytys. Tuttuuden tunne. Tunnistettava ympäristö. Luonteva reitti ärsytyksestä huvitukseen. Leikillasku arjen kaaoksen keskellä.

Alkuperäinen ajatukseni oli vain vuorotella ongelmien ja olentojen välillä, mutta halusin työstää ajatusta eteenpäin ja saada lukijan jollakin tapaa osallistumaan tarinaan. Päädyin harkitsemaan lukemieni aineistojen pohjalta kolmea eri keinoa ja valitsemaan omani niiden väliltä.

Ensimmäinen pohtimistani keinoista oli tehdä kuvituksesta itsetietoinen. Itsetietoisessa kirjassa sisältö leikittelee kirjan fyysisen olemuksen kanssa. Hahmot voivat olla hyvinkin tietoisia seikkailuistaan käännettävillä sivuilla ja kommunikoida lukijalle suoraan. (Salisbury 2020, 53.) Itsetietoisuus voisi näkyä omassa konseptissani esimerkiksi siten, että perheenjäsenet pyytäisivät lukijan apua soppapytöjen löytämiseksi.

Toinen pohtimistani keinoista oli tehdä kuvituksesta interaktiivinen. Kuvitus voi osallistaa katsojaansa myös fyysisesti esimerkiksi kirjaan sijoitetuilla piirustustehtävillä, kurkistusluukuilla, kosketettavilla materiaaleilla, liikutettavilla osilla ja muilla toiminnoilla. Omassa konseptissani interaktiivisuus voisi toteutua kurkistusluukkuina, joiden takaa sotkun syylistä etsittäisiin pitkin huonetta. Hylkäsin kuitenkin ajatuksen melko nopeasti, sillä tahdoin pitää konseptin lähempänä alkuperäistä ideaa. Omissa lapsuusmuistoissani interaktiiviset kirjat jakoivat viihdyttää muutamia kertoja, joiden jälkeen näpertely alkoi kyllästyttää ja kirja rispaantua sen vauhdikkaasta käsittelystä.

Dav Pilkeyn Kapteeni Kalsari seikkailee (2002) on hyvä esimerkki sekä itsetietoisesta että interaktiivisesta kuvakirjasta. Tarinan edetessä päähenkilöt sekä pyytävät suoraan lukijan apua, että leikkivät kirjan fyysisellä olemuksella (Kuva 21.)

KUVA 21. Kapteeni Kalsari sisältää paljon osallistavaa toimintaa (Pilkey 2002)

KUVA 22. Kuvitus ja teksti antavat ristiriitaista tietoa kirjassa *I want my hat back* (Klassen 2012)

Kolmas pohtimistani keinoista oli tehdä kuvituksesta kyseenalaistava. Tämän tyyppisessä kirjassa kuvitus ja teksti voivat antaa keskenään ristiriitaista tietoa (Kuva 22) ja herättää siten lukijan mielenkiinnon esimerkiksi päähkäillä kuvia tarkemmin tai tehdä omia johtopäätöksiä tarjotun tiedon paikkansa pitävyydestä. (Salisbury 2020, 86–87.) Ajatus ristiriitaisen tiedon tarjoamisesta huvitti minua suuresti, joten harkitsin ajatusta oikean syyllisen esittelystä. Arjen ärsytykseen törmäävä perheenjäsen voisi ihmetellä kohtaamaansa ongelmaa ja miettiä sen aiheuttanutta otusta samalla kun ongelman oikea aiheuttaja hikoilee taustalla syyllisen näköisenä.

Päädyin loppujen lopuksi sisällyttämään kuvituskonseptiin pienen palan kolmatta vaihtoehtoa, eli tarjoamaan kuvituksen keinoin tietoa, jota teksti ei vielä kerro. Päätin sisällyttää ongelman esittelyn yhteyteen myös vihjeen ratkaisusta, eli piilottaa seuraavalla sivulla esiteltävän olennon kuvituksen sekaan. Näin lukija voi halutessaan etsiskellä vastausta aukeamasta, mutta sen löytymättä jääminen ei vaikuttaisi kirjan kulkuun mitenkään.

KUVA 23. Itä-Borneon karhut ovat pelkistettyjä ja sympaattisia (Vuorinen 2016)

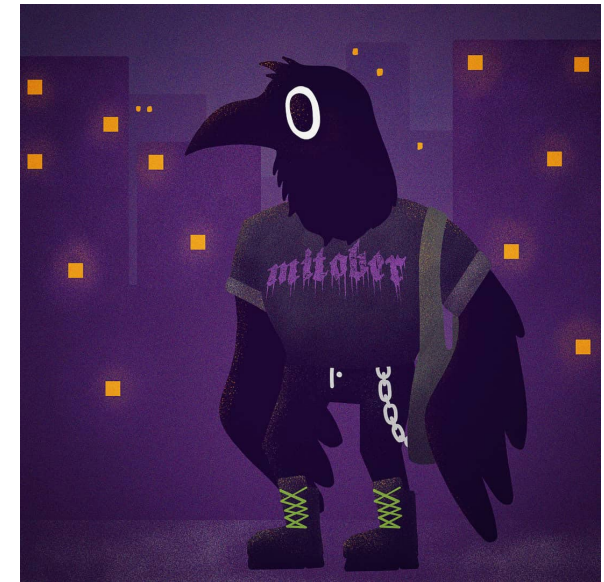
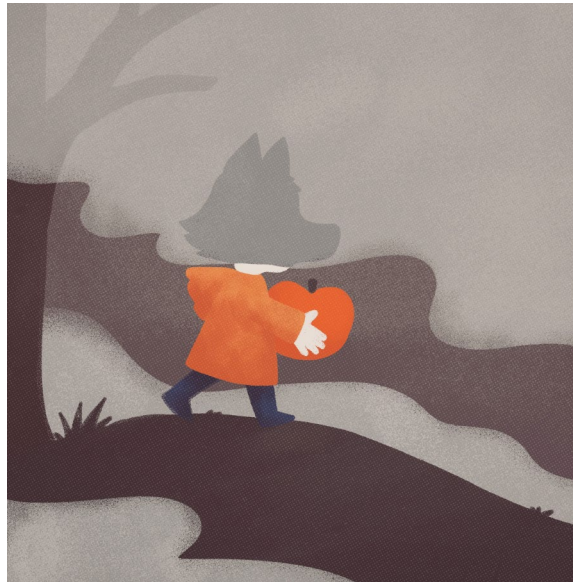
KUVA 24. Malliuksen postikortti Hirvi ja lintu (Mallius 2021)

4.2 Kuvitustyyli

Tiesin jo opinnäytetyötä suunnitellessani, että kuvitustyyli tulee olemaan yksinkertainen. En ole kokenut kuvantekijä, joten halusin lähteä soveltamaan oppimaani mahdollisimman läheltä nykyistä tyyliäni. Tutkiessani erilaisia lastenkirjoja, ihastuin Anna-Sofia Vuorisen (Kuva 23) ja Mira Malliuksen (Kuva 24) teoksiin. Molempien kuvitustyyliissä minua kiehtovat sympaattiset hahmot, muotojen rouhea yksinkertaisuus ja tekstuurien käyttö.

Tämänhetkinen piirustustyylini on esikuviani hieman synkempi. Väripaletti on yleensä raskaampi ja kuvituksissa esiintyy vain ihmismäisiä eläinhahmoja. Muotojen ja tekstuurien käytössä sen sijaan on joitain yhtäläisyyksiä. Valitsin tämän projektin kehityskohteiksi ihmishahmot, hahmojen sijoittelun tunnistettaviin ympäristöihin ja kepeämmän väripaletin omaksumisen. Käytän työvälineenä Photoshopia.

Tutkiessani aiemmin vaikeiden aiheiden käsittelytapoja tulin siihen lopputulokseen, että kuvituskonseptiini sopii parhaiten neutraali, kepeä kuvitustyyli. Konseptin ärsytyksenaiheet ovat loppujen lopuksi niin pieniä, etten koe tunteiden suurta visuaalista dramatisointia tarpeelliseksi. Harva meistä sortuu lattialle parkumaan avainten kadotessa tai huutaa keuhkojensa pohjasta vessapaperin loppuessa. Arjen pienet vastoinkäymiset ovat usein mielestämme niin turhia, ettei niitä välttämättä sanoteta ollenkaan. Kiukku kasvaa pulman kohtaajan sisällä ja näkyy ulospäin lähinnä nyreänä naamana. En tahdo luoda tunnelmasta uhkaavaa tai irvokasta, vaan ennemmin korostaa sitä, että ohikiitävä mielipaha on täysin tavallinen osa monenkirjavaa elämäämme.

**KUVA 25 & 26. Näytteitä omasta tyylistäni
(Elo 2021)**

4.3 Aiheiden valinta ja lorumuoto

Aloitin kuvitusten suunnittelun keräämällä listan kodin pienistä ärsytyksistä. Pyysin sosiaalisen median välityksellä tuttaviani kuvailemaan millaisiin asioihin he kiinnittävät huomiota varmistaakseni, etten valitse kuvitusaiheita vain omasta kokemuspööristäni. Keräsin samalla kuvia tuttujeni siivoamattomista kodeista nähdäkseni millaisia tavaroita ja huonekaluja havaitsen. Ärsytyslistan ja kotikuvien avulla oli helppo lähteä kartoittamaan mahdollisten kuvitusaiheiden hyviä ja huonoja puolia. Jotkin ärsytykset olivat ajatuksen tasolla hauskoja, mutta vaikeasti kuvattavia. Myös lorujen keksiminen vaikutti valintoihin, toisiin aiheisiin oli luontevampaa keksiä tekstiä kuin toisiin.

Harkintaan päätyneitä kuvitusaiheita:

- Näkkärinmurut sängyssä
- Vessapaperin loppuminen
- Jääkaapista syliin tipahtelevat tavarat
- Tiskialtaassa limoittuneet astiat
- Ovenkahvaan tarttuva paidanhelma
- Paljain jaloin makaronin päälle astuminen
- Pesukoneeseen katoavat sukat

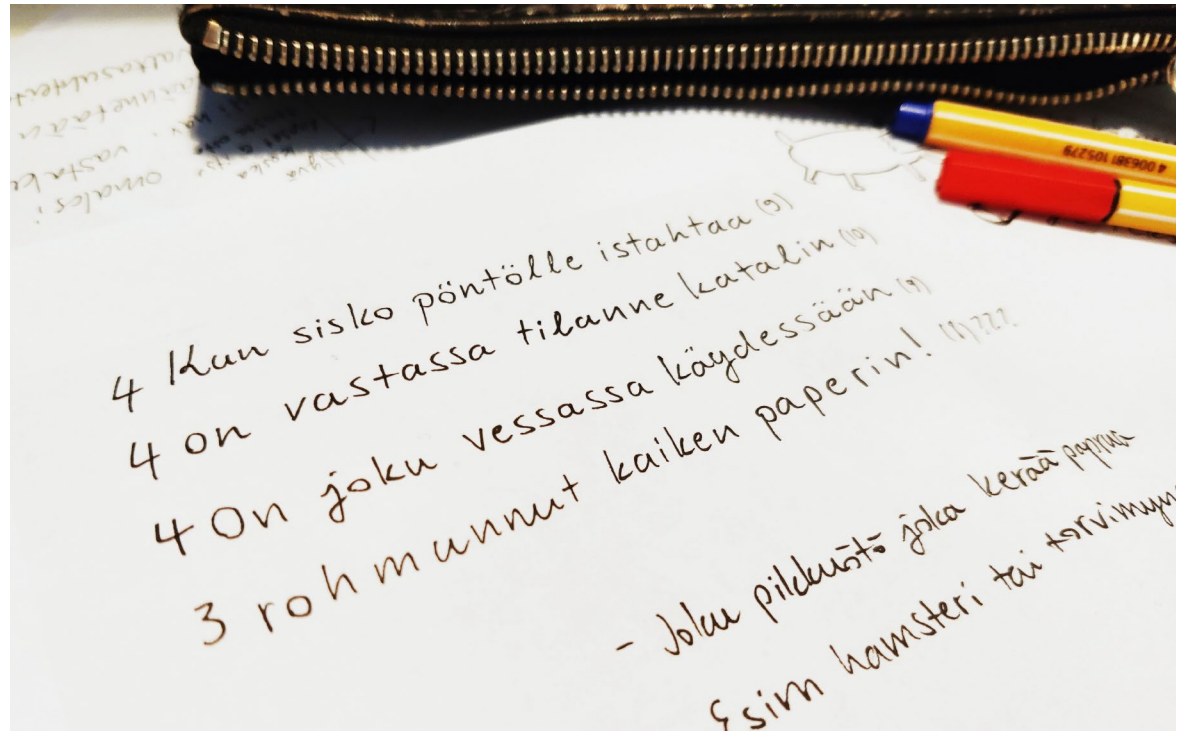
KUVA 27. Keittiö kiireen keskellä (Elo 2021)

Vaihdoin alkuperäisen työn kiemuraiset esittelytekstit lyhyempään lorumuotoon, sillä tahdoin työstää konseptista ystävällisemmän myös pienempien lukijoiden makuun. Lastenlorujen tunnusmerkkejä ovat muun muassa sanoilla leikkittely, toisto ja nopea, tarttuva rytmi (Tieteen termipankki 2021), joiden uskon istuvan paremmin tavoittelemaani tunnelmaan.

Kuvat ja lorut saivat alkunsa samanaikaisesti. Valitsin keräämältäni ärsytyslistalta skenaarioita, joiden tapahtumia aloin luonnostella samalla kun leikittelin erilaisilla runomuodoilla. Olin alustavasti päättänyt, että loru tulisi olemaan kaksiosainen: ensimmäinen osa esittelisi ongelman ja toinen osa kuvitteellisen syyllisen ongelman takana. Kirjoittuani ensimmäisen lorun, jonka rytmistä pidin, kirjasin sen ominaisuudet ylös (Kuva 28) tehdäkseen loput lorut samalla kaavalla. Jokaisessa lorussa tulisi olla kaksi osaa, joista molemmat ovat neljä riviä pitkiä. Kolme ensimmäistä riviä olisivat nelisanaisia ja viimeinen rivi kolmisanainen. Yhdyssanat laskettaisiin kahdeksi sanaksi. Toisen ja viimeisen rivin tulisi olla loppusoinnullisia keskenään. Asettamani raamit auttoivat pitämään loruparit sarjallisina ja kirjoittamisen nopeana.

Valitsin lorujen kirjasintyypiksi American Typewriterin, sillä tahdoin lorujen olevan helppolukuisia ja selkeitä kuvitusten mahdollisen kaaoksen keskellä.

KUVA 28. Lorun rytmin analysointia (Elo 2021)

4.4 Kuvitusprosessi

Maidon loppuminen

Valitsin ensimmäiseksi tapahtumapaikaksi keittiön, sillä ruokailutilan kuvittaminen sallii monien suomalaisten tapojen ja tavaroiden ujuttamisen samaan kuvaan. Päätin sijoittaa konseptin perheen kerrostaloasuntoon, jonka elementit ovat kokoelma keräämiäni kotikuvien yksityiskohtia. Useimmissa kodeissa juodaan paljon kahvia, selataan aamupalalla kännykkää, viipaloidaan kurkkua juustohöylällä ja vaalitaan muutamia yleisimpiä merkkiastioita. Arjen kiireissä pöytää harvoin katetaan kauniisti ja tavarat kulkeutuvat päivään valmistautuvien perheenjäsenten mukana joskus kummallisiinkin paikkoihin.

Tahdoin pitää kuvituksen (Kuva 29) tunnelman ärsytyksestä huolimatta hyväntuulisena. Kiukku saa näkyä, mutta ei järkyttää muita perheenjäseniä. Valitsin keittiön tavanomaisten värien rinnalle violetin, sillä väriin liitetään usein tuntemuksia mystisyydestä (Hintsanen 2020.) Violetin sävy maailman on tarkoitus sekä tuoda kuviin visuaalista mielenkiintoa että toimia lupauksena oudoista tapahtumista.

Muutin prosessin edetessä tytön hiukset kihariksi, sillä hahmo vaikutti mielestäni liian kolkolta jo valmiiksi kulmista keittiötä vasten. Pyöreät muodot mielletään turvallisiksi ja mukaviksi (Bang 2016, 89), joten pidin hahmojen kaarevia muotoja tärkeänä osana perheen yleisilmettä. Perheenjäsenten ilmeiden päättäminen osoittautui haastavaksi. Minun oli vaikea valita hämmästyisikö lapsi isän kiukkuja, hu-

vittaisiko se lasta vai huomaisiko lapsi tilannetta ollenkaan. Toisaalta mielikuvitusolennot voi kuvitella juuri perheen lapsen pohdintoina, joten tämän olisi kiinnitettävä lorun tapahtumiin huomiota. Päädyin kompromissina pieneen hymyyn. Isän ilmeestä sen sijaan halusin niin myrtyneen ja väsyneen kuin vain pystyin tekemättä hahmosta pelottavaa. Leikitte-
lin kuvittamisen aikana ajatuksella, jossa perheenjäsenten ilmeet voisivat muuttua ongelma ongelmalta yhä vain huvittavimmiksi, kunnes jokin viimein katkaisisi kamelin selän ja saisi raivon räjähtämään. Räjähtäminen tarjoaisi tarinalle mahdollisuuden loppuun, jossa pieleen mennyttä päivää käsiteltäisiin ja naureskeltaisiin yhdessä.

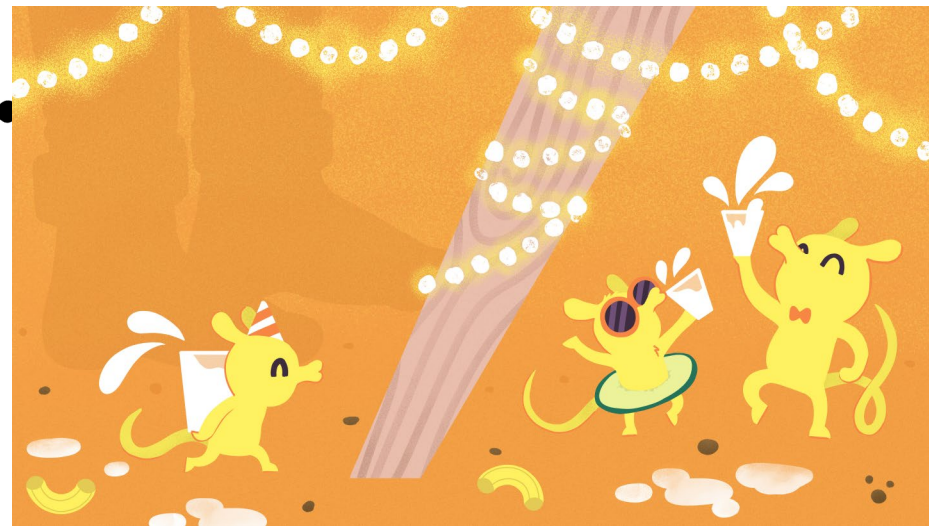
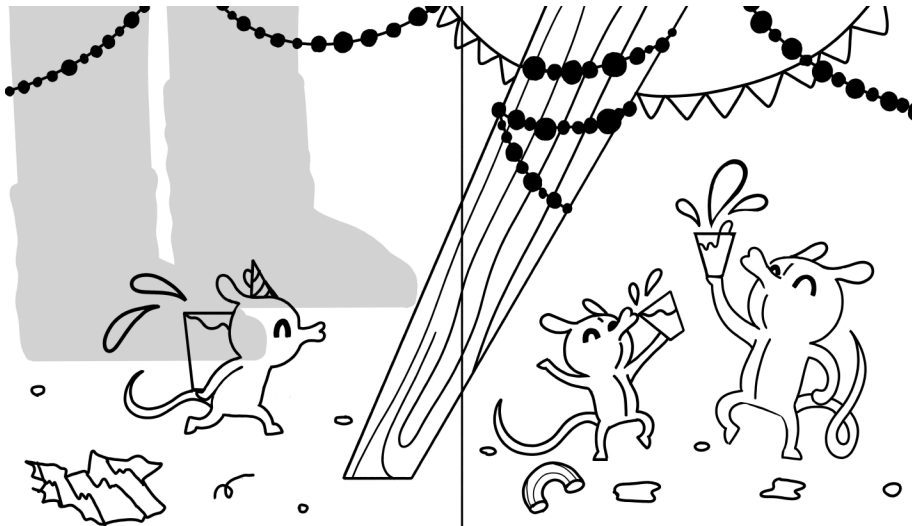
Koska konseptikuvien on tarkoitus toimia kokoaukeamakuvinä, sijoitin ensimmäisiin luonnoksiin kuvan taitekohdan voidakseni ottaa sen huomioon kuvitusten asettelussa. Päädyin kuitenkin lopulta jättämään merkintäni melko vähäiselle huomiolle, sillä en tiedä millä tekniikalla ja minkä kokoisena mahdollinen kirja toteutettaisiin tai kuinka paljon taite söisi kuvan keskikohtaa. Todellisessa painotilanteessa taitteen kohta on kuitenkin otettava tarkasti huomioon, eivätkä pienet yksityiskohdat kuvan keskellä ole toimiva ratkaisu. Omassa konseptissani ongelman voisi ratkaista esimerkiksi kuvaamalla tilannetta hieman kauempaa, jolloin taitekohdan voisi sijoitella väljemmin kuvitettuun kohtaan.

Kun isä kahvia halajaa
on vastassa kohtalon pilkka
Tölkki lähes tyhjiin ryystetty
jäljellä säälistävä tilkka!

Samaan aikaan alla pöydän
on meneillään valtavat bileet
Maitovarkaat siellä ilakoi
poltettuaan isän päreet

KUVA 29. Ensimmäisen kuvan kehitysvaiheita (Elo 2021)

KUVA 30. Luonnoksesta värikuvaksi (Elo 2021)

Maitovarkaat

Disneyn animaattorina toiminut Glen Keane kertoo etsineensä inspiraatiota Kaunotar ja hirviö (1991) -elokuvan hirviöön villieläinten maailmasta. Keane keräsi seinälleen lukuisia kuvia erilaisista padoista ja valikoi niistä ominaisuuksia, jotka istuivat hänen mielikuvaansa. Lopulta Hirviön hahmo kasaantui puhvelin surumielisestä päästä, leijonan pehmeästä harjasta ja villisian hurjasta turvasta. (Bancroft 2006, 5.)

Aloitin otusten suunnittelun samalla taktiikalla ja ryhdyin selaamaan eksoottisten eläinten kuvia internetin välityksellä. Maitoa varastava otus oli ensimmäisissä ajatuksissani joko pillin kanssa liikkeellä oleva roisto, tai olento, jonka kuono oli jo valmiiksi sopivanmittainen tihutöihin. Eläinten kuvia etsiessäni ihastuin etenkin takajaloillaan seisovaan muurahaiskarhuun, joka ensikatsomalta vaikutti siltä kuin se tanssisi. Tanssiva muurahaiskarhu pitkinen nenineen, siima-

häntineen ja pallokorvineen päätyi ensimmäisen olentoni mallikuvaksi. Lisäsin valitsemani tyylin mukaisesti hahmoihin ystävällistä pyöreyttä ja ripauksen juhlahenkeä (Kuva 30.)

Tahdoin alleviivata siirtymää arjesta mielikuvitusmaailmaan värien avustuksella. Keltaiseen ja oranssiin liitetään yleisesti ilon ja energisyyden tunteita (Hintsanen 2021), joten valitsin ne aukeamaan violetinsävyisen arjen vastakohdaksi. Toin edellisestä kuvasta joitain yksityiskohtia olentojen keskelle antaakseni viitteitä siitä, minne kuvakulma on siirtynyt. Pöydänjalan lisäksi maasta löytyy muitakin keittiön lattian vakiovieraita kuten leivänmuruja, makaronia ja otuksen hameeksi muuttunut kurkkuviipale. Tytön paljaat jalat häilyvät varjoina taustalla, sillä sukat löytyvät edellisestä kuvasta pitkän poikin keittiötä. Uskon näiden valintojen luovan kuvien välille luonnollisen jatkuvuuden tunteen.

KUVA 31. Muurahaiskarhu (Popat 2020)

Tahmea lattia

Valitsin toiseksi tapahtumapaikaksi olohuoneen lattian, sillä tahdoin aukeamien välille vaihtelua sen suhteen, miten läheltä tapahtumat esitetään. Olin myös utelias kokeilemaan miltä tuntuisi piirtää ihmishahmo liikkeessä ja millaisia tuttuja elementtejä saisin sijoiteltua kuvaan, jossa näkyy suurimmaksi osaksi lattiaa. Ensimmäiset valintani olivat Ikean Kallax-hylly, räsymatto, villasukat ja peikonlehti, joka on yleistynyt suomalaisissa kodeissa huonekasvien runsaan määrän muututtua trendikkääksi (Kuva 32.) Väritysvaiheessa kuvaan pääsivät myös lattialla lojuvat lelut ja johdot, jotka nousivat useissa keskusteluissa esiin kerätessäni tarinoita arjen ärsyttävistä yksityiskohdista.

Kuten aikaisemmassakin huonekuvassa, vaihdoin tässäkin tytön hiukset kihariksi. Lapsen oli alun perin tarkoitus kompastua kuvassa sukan jäätyä kiinni ja jäädä roikkumaan isän otteeseen. Kuvan oikea yläkulma muuttui kuitenkin liian ahtaaksi ja taustalla oleva käsi vei huomiota kiukun salamoinnilta. Poistettuani auttavan käden, köyristynyt olemus näytti mielestäni enemmän jo ylös yrittävän lapsen asennolta kuin

juuri maahan iskeytymiseltä. Pohdimme ohjauskeskustelussa keinoja tuoda kuvaan lisää liikettä ja päädyin siirtämään sukan vielä osittain lapsen jalkaan, kuin se olisi juuri lipsahdamassa siitä pois. Myös aaltoileva liike auttoi sukkaa näyttämään enemmän kankaalta kuin lattiassa jäykkänä töröttävältä saappaalta. Pyrin lisäämään kuvaan heilahduksen tunnetta rikkomalla lapsen kampausta pörröttävillä hiussuortuvilla.

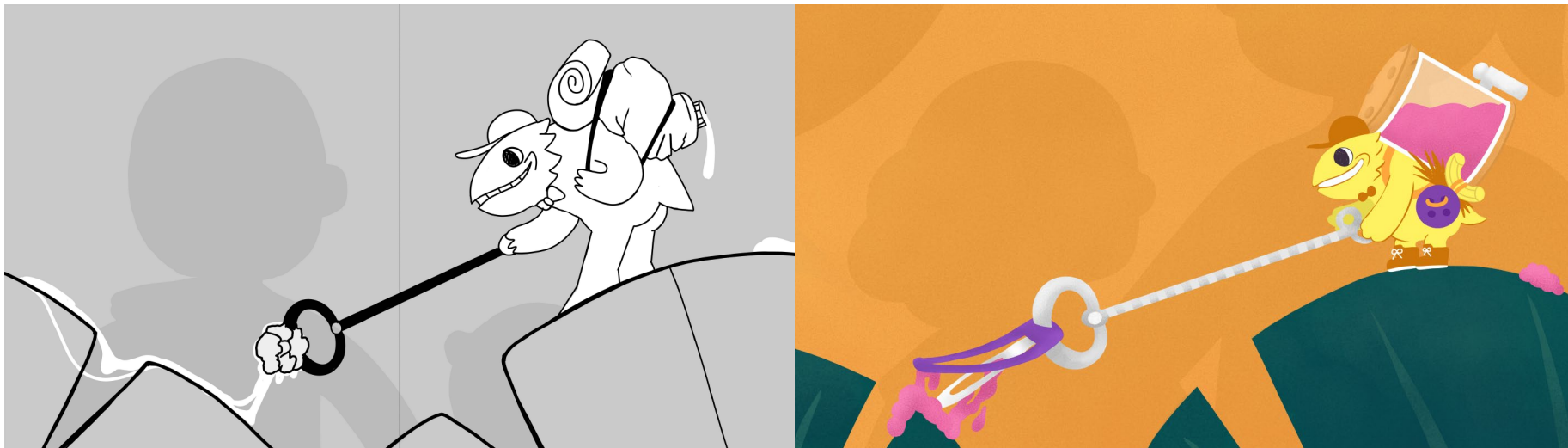
Maahan tippuneet kuulokkeet vaihtoivat muotoaan langattomista napeista sankakuulokkeiksi, sillä herkästi katoavat napit ovat epätodennäköinen valinta lapsen käyttöön. Aamupiirretyistä tutut, kuvituksessani hyvin pelkistetyt, Ryhmä-Haun jäsenet etsivät koko prosessin ajan paikkaansa kuvituksista. Lopulta toinen jäi olohuoneen lattialle ja toinen siirtyi keittiökuvan pöydälle. Myös salamat muuttivat viime hetkellä muotoaan, sillä pidin keittiökuvassa esiintyvien salamien karkeampaa muotoa miellyttävämpänä kuin suoria klinisiä linjoja.

Mummolaan jo kiire on
kun sukka lattiaan tarttuu
Vaan mistä moinen ällötys
tahma lattiaan karttuu?

Hillovana jälkeen jää
kun otus ahne hyräilee
Se tahmaloukut tarkistaa
saaliin niistä keräilee

KUVA 32. Kolmannen kuvan kehitysvaiheita (Elo 2021)

KUVA 33. Luonnoksesta värikuvaksi (Elo 2021)

Keräilijä

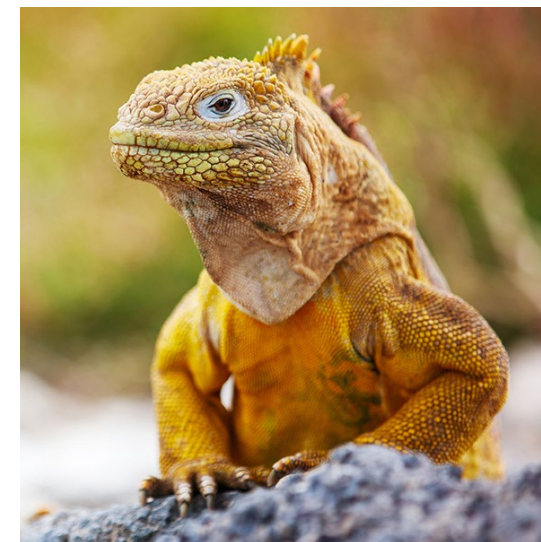
Ensimmäisen otuskuvan jälkeen toisen mielikuvitusaukeaman suunnittelu sujui jo paljon jouhevammin. Päätin tehdä otuksesta eränkävijän, sillä sukan tarttuminen lattiaan tuntuu toisinaan kuin ansaan astumiselta. Pyöriteltyäni ajatusta päässäni, mieleeni nousi leppoisa saapastelija, joka kiipeilee varusteittensa kanssa tarkastamassa asettamiaan loukkuja ja keräilee niistä talon kadonnutta tavaraa. Otuksen esikuvaksi valikoitui keltainen iguaani, jonka tyytyväinen ilme kiinnitti huomioni (Kuva 34.)

Alkuperäinen luonnos (Kuva 33) keräilijästä piti sisällään selässä keikkuvan liimatuubin, joka vaihtui kuvitusten edetessä hillopurkiksi. Syy vaihdokseen oli se, että tahman täytyi esiintyä myös edellisessä aukeamassa, jonne valkoinen liisteri ei mielestäni sopinut. Myös etäisyys olentoon vaihtui kau-

emmaksi, koska tahdoin korostaa olennon pienuutta taustalla häilyviin ihmishahmoihin ja alla olevaan peikonlehteen verrattuna. Värit valikoituivat tutulla kaavalla: keltaoranssi mielikuvitusmaailmasta ja loput värit edelliseltä aukeamalta.

Neljännän kuvan tekeminen osoittautui sarjan vaikeimmaksi. Vaikka pidän kuvan ideasta, se on muihin kuviin verrattaessa hieman liian rauhallinen ja tyhjä. Kuvaa voisi kehittää esimerkiksi lisäämällä siihen keräilijän apulaisia, jotka auttaisivat päähahmoa kiskomaan tiukasti jumiin jäänyttä hiuspinniä irti hillotahrasta.

Ihastuin kuvitusprosessin aikana ideaan aukeamalta toiseen seikkailevista tavaroista, joten hiuspinnikin voisi esiintyä aikaisemmassa vaiheessa kirjaa esimerkiksi tavaroita kiereessä pakkaavan perheen äidin päässä.

KUVA 34. Keltainen iguaani (Galapagos Conservation Trust)

kuvituskonsepti

Kun isä kahvia halajaa
on vastassa kohtalon pilkka:
Tölkki lähes tyhjiin ryystetty
jäljellä säälittävä tilkka!

KUVA 35. Maidon loppuminen (Elo 2021)

Samaan aikaan alla pöydän
on meneillään valtavat bileet

Maitovarkaat siellä ilakoi
poltettuaan isän päreet

KUVA 36. Maitovarkaat (Elo 2021)

Mummolaan jo kiire on
kun sukka lattiaan tarttuu

Vaan mistä moinen ällötys
tahma lattiaan karttuu?

KUVA 37. Tahmea lattia (Elo 2021)

Hillovana jälkeen jää
kun otus ahne hyräilee

Se tahmaloukut tarkistaa
saaliin niistä keräilee

KUVA 38. Keräilijä (Elo 2021)

Kun isä kahvia halajaa
on vastassa kohtalon pilkka:
Tölkki lähes tyhjiin ryystetty
jäljellä säälistävä tilkka!

Samaan aikaan alla pöydän
on meneillään valtavat bileet
Maitovarkaatsiellä ilakoi
poltettuaan isän päreet

Mummolaan jo kiire on
kun sukka lattiaan tarttuu
Vaan mistä moinen ällötys
tahma lattiaan karttuu?

Hillovana jälkeen jää
kun otus ahne hyräilee
Se tahmaloukut tarkistaa
saaliin niistä keräilee

KUVA 39. Kuvaparit vierekkäin (Elo 2021)

yhteenveto

6.1 Arviointi

Arkisen kuvakirjallisuuden tutkiminen osoittautui samaan aikaan sekä antoisaksi että haastavaksi tehtäväksi. Perehtyessäni tarkemmin kuvakirjoihin ja lapsipsykologiaan niiden taustalla, huomasin nopeasti, miten suuri houkutus meillä aikuisilla on paasata lapsille aina tilaisuuden tullen. Koin suunnitteluprosessin aikana useita ristiriitaisia tunteita siitä, voisinko pyrkiä vain viihdyttämään viihdyttämisen vuoksi, vai täytyisikö kaikella lapsille suunnatulla materiaalilla olla jokin syvempi, juhlallinen tarkoitus. Löydettyäni matkan varrelta vahvan kiinnostuksen vaikeita aiheita käsitteleviä lastenkirjoja kohtaan, minun oli hankala palata takaisin samaan leikkisään tunnetilaan kuin työtä aloittaessani. Lukemisesta tekemiseen siirtyminen osoittautuikin opinnäytetyöni vaikeimmaksi ja aikaa vievimmäksi osuudeksi. Jouduin lopulta muistuttamaan itseäni siitä, että olin valinnut työkseni jotakin hyväntuulista ja voisin jatkaa vaikeiden aiheiden tutkimista opinnäytetyöprosessin jälkeen.

Vanhan koulutyön pitäminen konseptin lähtökohtana osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Kuvitusten suunnittelu sujui jouhevasti, kun pystyin vertailemaan matkan varrella opimiani asioita jo olemassa olevaan työhön täysin uuden

keksimisen sijaan. Vanhan työn asettamat raamit auttoivat tekemään ratkaisuja tarvittavalla nopeudella aikatauluni tiukennuttua teoriaosuuden venähtämisen takia. Toisaalta olen iloinen siitä, että sain työn tehtyä, mutta toisaalta jäin miettimään miten olisin voinut kokeilla paljon luovempia ratkaisuja, mikäli minun ei olisi tarvinnut edetä yhtä kovalla kiireellä.

Olen lopputulokseen tyytyväinen, vaikka viimeinen kuvista jäi muita keskeneräisemmän näköiseksi. Uskon että harjoituksen myötä työni jälki rentoutuu ja pystyn entistä paremmin välittämään niitä samoja hauskoja tuntemuksia, jotka saivat minut alun perin tarttumaan aiheeseen. Neljä konseptikuvaa ovat vain kevyt pintaraapaisu kokonaisen kirjan ideoinnista, mutta uskon opinnäytetyöni toimivan hyvänä pohjana tulevaisuuden kokeiluihin.

Opin prosessin aikana, ettei tunnistettava aina tarkoita samaistuttavaa ja että suomalaisuus piilee monissa pienissä yksityiskohdissa meissä ja ympärillämme. Arkea on vaikea erottaa ongelmarealismista, eikä niin mielestäni kuulukaan tehdä. Elämä on rosoista, vauhdikasta ja välillä ärsyttävääkin, eikä sitä tarvitse peitellä lastenkirjojen sivuilla.

6.2 Syventäminen

Nyt kun kuvituskonsepti on valmis, on helppo hahmottaa uusia kehityskohteita. Havaitsin vasta työn loppupuolella, että keräämäni ärsytykset olivat pääasiassa aikuisten vastauksia heidän elämäänsä liittyvistä asioista. Monet ärsytyksistä koskettavat varmasti sekä lapsia että aikuisia, mutta mikäli joskus päätän jatkaa suunnittelua, keskityn enemmän myös lasten vastauksiin. Olisi kiinnostavaa tietää millaiset jutut ärsyttävät leikki-ikäisiä ja millaisia ideoita heillä olisi mielikuvitusolentoihin. Ideaalitulanteessa kirjassa olisi sekä yhteisiä tilanteita, että jotain omaa sekä lapsille että aikuisille.

Kävin prosessin alkuvaiheilla useita keskusteluja arjen pienistä ärsyttävyyksistä. Kysymykseni turhista kiukun aiheista poikivat vuolaita ja lennokkaita selontekoja, jotka yleensä päättyivät molempien osapuolien nauruun. Päätelin mate-

riaaleja kerätessäni, että kyse on jonkinlaisesta helpotuksen tunteesta. Pienet vastoinkäymiset eivät ole ääneen ilmaistamisen arvoisia, mutta niiden kertyminen kasaa kurjaa oloa. Huumorin huojennusteorian mukaan joskus lastenkirjan huvittavuus syntyy nimenomaan jonkin tunteen tai ylimääräisen energian purkautumisesta (Laakso 2021). Tuntuu hyvältä huomata, ettei ole ajatuksiensa kanssa yksin ja hieman jopa nauraa omalle dramaattisuudelleen. Uskon että arjen kompurointia purkavalle kuvakirjalle olisi kysyntää, vaikken vielä tiedäkään missä muodossa.

lähteet

Painetut lähteet:

- Bancroft, T. 2006.** Creating Characters with Personality. New York: Watson-Guptill Publications.
- Bang, M. 2016.** Picture This: How Pictures Work. San Francisco: Chronicle Books.
- Heikkilä-Halttunen, P. 2010.** Minttu, Jason ja Peikonhätä. Lasten kuvakirjoja kipeistä aiheista. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Karjalainen M. & Suojala M. 2001.** Avaa lastenkirja. Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Helsinki: Lasten Keskus.
- Mustola, M. 2014.** Lastenkirja. Nyt. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rastas, A. 2013.** Kaikille lapsille. Lastenkirjallisuus liikkuvassa, monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Salisbury, M. & Styles, M. 2020.** Children's Picturebooks. The Art of Visual Storytelling. Second edition. London: Laurence King Publishing Ltd.
- Teinilä L., Laulajainen L., Rinta-Tassi R., Spring G. & Korhonen L. 1990.** Lapsi, kieli ja mieli. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.

Elektroniset lähteet:

- Hintsanen, P. 2021.** Coloria.net. Saatavissa: <https://www.coloria.net/index.htm> [Viitattu: 05.10.2021, 13.10.2021]
- Tieteen termipankki 2021.** Kirjallisuudentutkimus: loru. Saatavissa: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:loru> [Viitattu: 03.08.2021]

Mainitut teokset:

- Ahtinen, L. & Vuorinen, A. 2016.** Itä-Borneo. Helsinki: S&S.
- Disney, W. 1991.** Kaunotar ja hirviö. Walt Disney Pictures.
- Harjanne, M. 1990.** Minttu auttaa. Helsinki: Otava.
- Havukainen, A. & Toivonen, S. 2017.** Tatun ja Patun päivitetty Suomi. Helsinki: Otava.
- Hoffmann, H. Jörö-Jukka.** Eli opettavaisia juttuja kuvinensa. Helsinki: WSOY.
- Kangas, T. & Aalto, A. 2021.** Helga ja Helmeri ilmastoagentteina. Lahti: Merkityskirjat.
- Klassen, J. 2012.** I want my hat back. London: Walker Books.
- Kunnas, M. & Kunnas T. 1996.** Koiramäki. Helsinki: Otava.
- Lalli, M. & Mander, S. 2021.** Hymykuopat. Helsinki: Tammi.
- Lassila, M. & Vilja, M. 2020.** Eeva ja Harmaakaapu. Hämeenlinna: Karisto.
- Murray Brodin, K. 2016.** Allt är precis som vanligt. Helsingfors: Schildts & Söderströms.
- Parvela, T. & Nykänen, A. 2021.** Ella ja kaverit etäkoulussa. Helsinki: Tammi.
- Pilkey, D. 2002.** Kapteeni Kalsari seikkailee. Keuruu: Otava.
- Pörsti, M. & Vasko, A. 2020.** Gorilla. Helsinki: S&S.
- Robbins, R. 2019.** Minä ja minun siskoni. Karkkila: Mäkelä.
- Robbins, R. 2020.** Puhuminen ei ole minun juttuni! Karkkila: Mäkelä.
- Simola, L. 2016.** Siri ja vedenpaisumus. Espoo: Myllylahti.
- Suhonen, P. & Suhonen, P. 2016.** Erikoiskoiria Affe. Kevätretki kaupungilla. Helsinki: Tammi.
- Toivola, J. & Obele, S. 2021.** Poika ja hame. Keuruu: Otava.

Kuvalähteet:

- Kuva 1** Kunnas, M & Kunnas T. 1996. Kuvitus kirjasta Koiramäki. [Viitattu 15.03.2021]
- Kuva 2** Havukainen, A. & Toivonen, S. 2017. Kuvitus kirjasta Tatun ja Patun päivitetty Suomi. [Viitattu 15.03.2021]
- Kuva 3** Hoffmann, H. 1984. Kuva tulitikuilla leikkivästä Laurasta. [Viitattu 18.03.2021]
- Kuva 4** Harjanne, M. 1990. Kuvitus kirjasta Minttu auttaa. [Viitattu 18.03.2021]
- Kuva 5** Parvela, T. & Nykänen, A. 2021. Kuvitus kirjasta Ella ja kaverit etäkoulussa. [Viitattu 20.05.2021]
- Kuva 6** Simola, L. 2016. Aukeama kirjasta Siri ja vedenpaisumus. [Viitattu 20.05.2021]
- Kuva 7** Suhonen, P. & Suhonen, P. 2016. Aukeama kirjasta Erikoiskoiria Affe. Kevätretki kaupungilla. [Viitattu 12.06.2021]
- Kuva 8** Havukainen, A. & Toivonen, S. 2017. Suomalainen eteinen kirjassa Tatun ja Patun päivitetty Suomi. [Viitattu 12.06.2021]
- Kuva 9** Havukainen, A. & Toivonen, S. 2017. Aukeama kirjasta Tatun ja Patun päivitetty Suomi. [Viitattu 12.06.2021]
- Kuva 10** Ahtinen, L. & Vuorinen, A. 2016. Huonekuva kirjasta Itä-Borneo. [Viitattu 19.10.2021] Saatavissa: <https://kustantamo.sets.fi/assets/uploads/sites/2/2016/08/ita-borneo2.jpg>
- Kuva 11** Toivola, J. & Obele, S. 2021. Aukeama kirjasta Poika ja hame. [Viitattu 15.09.2021]
- Kuva 12** Elo, M. 2021. Kuva tutkittavista kirjoista. [Viitattu 15.09.2021]

Kuva 13 Robbins, R. 2020. Kuvitus kirjasta Puhuminen ei ole minun juttuni! [Viitattu 17.09.2021]

Kuva 14 Robbins, R. 2020. Kuvitus kirjasta Puhuminen ei ole minun juttuni! [Viitattu 17.09.2021]

Kuva 15 Pörsti, M. Vasko, A. 2020. Aukeama kirjasta Gorilla [Viitattu 18.09.2021]

Kuva 16 Lalli, M. & Mander, S. 2021. Aukeama kirjasta Hymykuopat. [Viitattu 18.09.2021]

Kuva 17 Lassila, M. & Vilja, M. 2020. Aukeama kirjasta Eeva ja Harmaakaapu. [Viitattu 18.09.2021]

Kuva 18 Murray Brodin, K. & Hurme, M. 2016. Kansikuva kirjasta Allt är precis som vanligt. [Viitattu 19.09.2021] Saatavissa: <https://www.vombatforlag.se/wp-content/uploads/2015/12/alltarprecis-omslagforwenbben.jpg>

Kuva 19 Elo, M. 2014. Aukeama vanhasta koulutyöstä. [Viitattu 02.07.2021]

Kuva 20 Elo, M. 2014. Aukeama vanhasta koulutyöstä. [Viitattu 02.07.2021]

Kuva 21 Pilkey, D. 2002. Aukeama kirjasta Kapteeni Kalsari seikkailee. [Viitattu 02.07.2021]

Kuva 22 Klassen, J. 2012. Aukeama kirjasta I want my hat back. [Viitattu 02.07.2021]

Kuva 23 Ahtinen, L. & Vuorinen, A. 2016. Kansikuvitusta kirjasta Itä-Borneo. [Viitattu 01.08.2021] Saatavissa: https://kustantamo.sets.fi/assets/uploads/sites/2/2016/08/ita-borneo_kansi.jpg

Kuva 24 Mallius, M. 2021. Hirvi ja lintu -postikortti. [Viitattu 01.08.2021] Saatavissa: https://www.putinki.fi/WebRoot/myvilkasfi01/Shops/paperikauppa-putinki/6124/BC86/D18D/66F0/A414/0A28/1017/E95C/10010850_greeting_card_MiraMallius.jpg

Kuva 25 Elo, M. 2020. Näyte omasta kuvitustyylistä. [Viitattu 01.08.2021]

Kuva 26 Elo, M. 2020. Näyte omasta kuvitustyylistä. [Viitattu 01.08.2021]

Kuva 27 Elo, M. 2021. Kuva lapsiperheen keittiöstä. [Viitattu 02.08.2021]

Kuva 28 Elo, M. 2021. Kuva lorujen luonnosteluprosessista [Viitattu 03.08.2021]

Kuva 29 Elo, M. 2021. Kuva ensimmäisen kuvituksen vaiheista. [Viitattu 05.10.2021]

Kuva 30 Elo, M. 2021. Kuva toisen kuvituksen vaiheista. [Viitattu 13.10.2021]

Kuva 31 Popat, M. 2020. Muurahaiskarhu. [Viitattu 13.10.2021] Saatavissa: <https://bloximages.chicago2.vip.townnews.com/tucson.com/content/tncms/assets/v3/editorial/2/cb/2cb3b646-e368-5792-9118-e00e43777c33/5d4dc548739dc.image.jpg?resize=1200%2C926>

Kuva 32 Elo, M. 2021. Kuva kolmannen kuvituksen vaiheista. [Viitattu 18.10.2021]

Kuva 33 Elo, M. 2021. Kuva neljännen kuvituksen vaiheista. [Viitattu 01.11.2021]

Kuva 34 Galapagos Conservation Trust. Keltainen iguaani. [Viitattu 01.11.2021] Saatavissa: https://galapagosconservation.org.uk/wp-content/uploads/2014/07/Wildlife-Land-Iguana_1000x600.jpg

Kuva 35 Elo, M. 2021. Ensimmäinen konseptikuva. [Viitattu 04.11.2021]

Kuva 36 Elo, M. 2021. Toinen konseptikuva. [Viitattu 04.11.2021]

Kuva 37 Elo, M. 2021. Kolmas konseptikuva. [Viitattu 04.11.2021]

Kuva 38 Elo, M. 2021. Neljäs konseptikuva. [Viitattu 04.11.2021]

Kuva 39 Elo, M. 2021. Konseptikuvat vierekkäin. [Viitattu 04.11.2021]

Suulliset lähteet:

Laakso, M. 2021. Lastenkirjallisuuden huumoria tutkimassa. Johdatus lasten- ja nuortenkirjallisuuden tutkimukseen-luentosarja. Lastenkirjainstituutin virtuaaliluento 21.09.2021. [Viitattu: 05.11.2021] Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=4FAwKWwUgcM>